

Sağlıkla İlgili Bölümlerde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Meme Kanserinin Erken Tanısına Yönelik Davranışları

Behavior of College Students in Health Related Departments Towards Early Diagnosis of Breast Cancer

Nesrin İlhan, Ayşe Gülnur Çöl, Emine Tanboğa, Alaattin Şengül, Makbule Batmaz
Haliç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye

ABSTRACT

Objective: The study was performed in order to determine the behavior of college students studying in health related departments for the early diagnosis of breast cancer.

Materials and Methods: This study is a cross sectional study. 336 female students studying in School of Nursing and School of Health Sciences at a foundation university in Istanbul were included. A questionnaire directed to collect data regarding the participants' socio-demographic characteristics and their behavior on the early diagnosis of breast cancer was used. Data were evaluated by descriptive statistics and chi-square test.

Results: The mean age of students was 21.26±1.94, and 30.7% of the participants majored in nutrition, 29.2% in nursing, 22.9% in midwifery, 17.3% in physical therapy and rehabilitation departments. It was determined that 53.3% of the students made regular breast self-examination (BSE), and 88.1% did not get a clinical breast examination (CBE) within the last year. It was noticed that students who had BSE training, made more BSE and CBE as compared to those who did not get any education. Students with family history of breast cancer was performing more BSE than those without a family history. It was identified that students with BSE training and family history of breast cancer used BSE at a higher rate.

Conclusion: It was identified that students with BSE training and family history of breast cancer usage of techniques to perform a BSE at a higher rate.

Key words: College students, breast self-examination, clinical breast examination

ÖZET

Amaç: Araştırma, sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin meme kanserinin erken tanısına yönelik davranışlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirildi.

Yöntem ve Gereçler: Bu araştırma kesitsel bir çalışmadır. Araştırma İstanbul'da bir vakıf üniversitesinin Hemşirelik Yüksekokulu ve Sağlık Bilimleri Yüksekokulunda öğrenim gören 336 kız öğrenci ile gerçekleştirildi. Veriler öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini ve meme kanserinin erken tanısına yönelik davranışlarını belirlemeye yönelik soru formu kullanılarak toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler ve ki kare testi kullanıldı.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 21,26±1,94 tür. Öğrencilerin %30,7'si beslenme, %29,2'si hemşirelik, %22,9'u ebelik, %17,3'ü fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümünde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin %53,3'ünün düzenli olarak kendi kendine meme muayenesi (KKMM) yaptığı, %88,1'inin son 1 yılda klinik meme muayenesi (KMM) yaptırmadığı saptandı. KKMM eğitimi alan öğrencilerin, eğitim almayanlara göre daha fazla KKMM ve KMM yaptırdığı belirlendi. Ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin, ailesinde meme kanseri olmayanlara göre daha fazla KKMM yaptığı belirlendi. KKMM ile ilgili eğitim alan ve ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin KKMM uygulama yöntemlerini daha yüksek oranda kullandığı belirlendi.

Sonuç: Araştırma sonucunda öğrencilerin KKMM ve KMM yaptırma oranlarının düşük olduğu, KKMM eğitimi alınan ve ailede meme kanseri olmasının KKMM ve KMM yapmayı etkilediği saptandı.

Anahtar sözcükler: Üniversite öğrencileri, kendi kendine meme muayenesi, klinik meme muayenesi.

Giriş

Meme kanseri dünyada hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde kadın kanserleri içinde en fazla görülen ve ölüme neden olan kanserdir. Günümüzde yaşam beklentisinin artması, kentleşme ve batılı yaşam kültürünün benimsenmesi ile birlikte gelişmekte olan ülkelerde meme kanserinin insidansı artmaktadır (1). Dünya'da en çok tanı konulan kanserler içinde meme kanseri (%11,9) ikinci sırada yer almaktadır. Dünyada kanser olan her 4 kadından biri meme kanseridir (2). Meme kanserinin dünyada ortalama insidansı yüz binde 38-40 iken, Avrupa'da bu oran yüz binde 66-67, ülkemizde ise ortalama yüz binde 40 civarındadır (3). Uluslararası Kanser Ajansı kadınlarda meme kanseri insidansının bir önceki tahminlere göre %20, meme kanserinden ölümlerin ise %14 arttığını belirtmiştir (2).

Meme kanseri bu kadar yaygın olmasına karşın, genellikle yavaş bir gelişme hızı gösteren ve tanısı erken yapıldığında oldukça başarılı tedavi sonuçları elde edilebilen bir kanser türüdür. Meme kanserinin erken tanı ve tedavisi; yaşam süresinin uzamasında, mortalitenin azalmasında, yaşam kalitesinin yükseltilmesinde, kadınlarda fiziksel acı ve psikososyal sorunların önlenmesinde etkili olabilmektedir (4).

Yazışma Adresi / Address for Correspondence:

Nesrin İlhan, Haliç Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu, İstanbul, Türkiye
Tel./Phone:+90 0212 924 24 44 (2709) e-mail / e posta: nesrinilhan@halic.edu.tr

Geliş Tarihi / Received:19.02.2014
Kabul Tarihi / Accepted: 22.03.2014

Kendi kendine meme muayenesi (KKMM), mamografi ve klinik meme muayenesi (KMM) meme kanserinin erken tanısı için önerilen başlıca erken tanı yöntemleri olarak tanımlanırken, bireylerin bu uygulamaları yapmaları erken tanı ya da tarama davranışları olarak ifade edilmektedir (5). Amerikan Kanser Birliği, Amerikan Kanser Enstitüsü ve Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu, memesinde hiçbir belirti bulunmayan kadınların; 20 yaşından başlayarak her ay düzenli olarak KKMM yapması, 20-40 yaş arası her üç yılda bir meme kanseri konusunda eğitim almış hekimler tarafından KMM yaptırmasını, 40 yaşından sonra ise yine her ay düzenli olarak KKMM yapması, her yıl KMM yaptırmasını ve her yıl mamografi çektirmesini önermektedir (6, 7). Meme kanserinde mortaliteyi azaltmada etkili olan tek tanı yöntemi mamografi olmasına karşın, her yaş grubuna uygulanamaması, yöntemin pahalı olması, insan gücü ve teknik uzmanlık gerektirmesi nedeniyle özellikle az gelişmiş ülkeler için uygun olmadığı belirtilmektedir (1). KMM'nin önerilen sıklıklarda eğitilmiş sağlık personeli tarafından yapılması, meme kanserinin erken tanısı için önemlidir. KKMM ise basit herkes tarafından uygulanabilir, özel araç gereç gerektirmez ve maliyeti düşüktür. KKMM'nin meme dokusunu tanıyarak, olası değişiklikleri erken tanılmak ve farkındalık için yapılması önerilmektedir. KKMM kadının kendi sağlığının sorumluluğunu alarak sağlık bakımına katılmasını ve kendi bedeni üzerindeki farkındalığının ve bilinçliliğinin artmasını sağlamaktadır (4). KKMM yapan kadınlarda, yapmayan kadınlara göre meme kanserinin daha erken dönemlerde saptanabildiği bulunmuştur. Meme kanseri olan kadınlarla yapılan bir çalışmada kadınların % 94.8'inde memede kitle oluşumu, kadınların kendi kendine fark edilmiş, ancak bu kadınların sadece % 74'ü hemen sağlık kurumuna başvurmuştur (8). Bu sonuç kadınların meme kanserinde erken tanı ve önemiyle ilgili eğitilmelerinin önemini ortaya koymaktadır. Bu nedenle tüm kadınların meme kanseri ve KKMM, KMM konusunda bilinçliliğinin ve farkındalığının artırılması sağlanmalıdır. Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin, olumlu sağlık davranışları ile toplumdaki kadınlara ve çevrelere rol model olmaları gerekmektedir. Ancak yapılan çalışmalar sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerinin KKMM'sini bildiklerini, fakat yeterince uygulamadıklarını göstermektedir (4, 9-15). KMM'de öğrenciler tarafından bilinmesine rağmen yaptırma oranları çok düşüktür (16, 17). Oysa koruyucu sağlık davranışlarını öncelikle sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin ve sağlık personellerinin göstermesi gerekmektedir. Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin koruyucu sağlık davranışlarını geliştirmeye yönelik programlar düzenlenmesinde ve ihtiyaç değerlendirilmesinde bu konuda yapılacak çalışmalar önem taşımaktadır. Bu nedenle sağlık alanında öğrenim gören üniversite öğrencilerinin KKMM yapma ve KMM yaptırma durumlarının ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi, daha sonrasında geliştirilecek eğitim programlarına yön vermesi açısından önemlidir. Bu bağlamda araştırma, sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin meme kanserinin erken tanısına yönelik davranışlarını (KKMM ve KMM) belirlemek amacıyla gerçekleştirildi.

Yöntem ve Gereçler

Araştırma, sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin meme kanserinin erken tanısına yönelik davranışlarını (KKMM ve KMM) belirlemek amacıyla kesitsel olarak gerçekleştirildi.

Araştırma Şubat 2013'te gerçekleştirildi. Araştırmanın evrenini İstanbul'da bir vakıf üniversitesinin Hemşirelik Yüksekokulunda (279) ve Sağlık Bilimleri Yüksekokulunda (512) öğrenim gören kız öğrenciler oluşturdu. Örneklemi belirlemede aşağıdaki formül kullanılarak

yapılan hesaplama sonucunda örneklem sayısının minimum 276 olması gerektiği bulundu ($N=791$ $p=0,20$ (Üniversite öğrencilerinde KMM ve KKMM yapma oranı) $q=0,80$ $d=0,05$ $t=2,58$ [$\alpha=0,01$]) (18). Araştırmaya katılmayı gönüllü kabul eden 336 kız öğrenci ile çalışma gerçekleştirildi.

$$n = \frac{N t^2 p q}{d^2(N-1) + t^2 p q} = \frac{791 \times (2,58)^2 \times 0,2 \times 0,8}{(0,05)^2 \times (791-1) + (2,58)^2 \times 0,2 \times 0,8} = \frac{841,624}{3,039} = 276$$

Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan öğrencilerin sosyo demografik özelliklerini ve meme kanserinin erken tanısına yönelik davranışlarını belirlemeye yönelik 33 soruluk soru formu kullanılarak toplandı. Soru formunda; öğrencilerin yaş, sınıf, bölüm, medeni durum, yaşadığı yer ve anne baba eğitimi vb. gibi tanıtıcı bilgileri, meme kanserini bilme durumları, KKMM eğitimi alma durumu, ailelerinde meme kanseri varlığı, meme kanseri olma ile ilgili endişeleri, KKMM ve KMM yaptırma durumları, yaptırma nedenleri, KKMM uygulama yöntemlerini kullanma durumlarını belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Veri toplama formlarında yer alan soruların anlaşılabilirliğini belirlemek amacıyla 20 öğrencide ön uygulama yapılarak, gerekli düzenlemeler yapıldı. Araştırmacılar tarafından soru formları öğrencilere dağıtılarak, doldurularak sağlandı ve daha sonra toplandı. Formun doldurulması ortalama 10 dk. sürdü. Soru formunu dolduran öğrencilere araştırmacılar tarafından hazırlanan KKMM ile ilgili broşür verildi.

Veriler SPSS 15.0 istatistik paket programında (SPSS Inc, Chicago, ABD) değerlendirildi. Verilerin değerlendirilmesinde; tanımlayıcı istatistikler, ki-kare, yates düzeltilmiş ki-kare ve fisher kesin ki-kare testi kullanıldı. Anlamlılık düzeyi $p<0,05$ kabul edildi. Araştırmanın yapılabilmesi için üniversite yönetiminden yazılı izin alındı. Öğrencilere, çalışma konusunda açıklama yapıldıktan sonra sözel onamı alındı. Öğrencilerin kimlik bilgileri alınmadı.

Tablo 1. Üniversite öğrencilerinin meme kanseri olma ile ilgili endişeleri ve algıları (N=336)

Özellikler	n	%
Ailede Meme Kanseri Varlığı		
Olan	148	44,0
Olmayan	188	56,0
Meme Kanseri Olmaktan Korkma Durumu		
Korkan	304	90,5
Korkmayan	32	9,5
Meme Kanseri Olma Endişesi		
Olan	308	91,7
Olmayan	28	8,3
Memede Olumsuz Algı Durumu		
Var	4	1,2
Yok	332	98,8
Memede Kitle Bulmaktan Korkma Durumu		
Korkan	307	91,4
Korkmayan	29	8,6
Toplam	336	100

Tablo 2. Üniversite öğrencilerinin meme kanserinin erken tanısına yönelik davranışları (N=336)

Özellikler	n	%
KKMM Yapma Durumu		
Yapan	290	86,3
Yapmayan	46	13,7
KKMM Yapma Sıklığı		
Yapmayan	46	13,7
Her Banyoda	124	36,9
Ayda 1 kez	55	16,4
6 Ayda 1 kez	8	2,4
Yılda 1 kez	3	0,9
Aklıma Geldikçe	100	29,8
KKMM Yapmama Nedenleri		
Yapan	290	86,3
Nasıl Yapıldığını Bilmeme	19	5,7
Şikayeti Olmadığı İçin Gereksiz Bulma	27	8,0
Son 1 Yılda KMM Yaptırma Durumu		
Evet	40	11,9
Hayır	296	88,1
Meme Muayenesi Eğitimi Alma		
Alan	268	79,8
Almayan	68	20,2
Eğitim Alınan Yer *		
Doktor	15	4,5
Hemşire	157	46,7
Gazete, Dergi	74	22,0
Tv, Radyo	20	6,8
Komşu, Arkadaş	2	0,6
Toplam	336	100

KKMM: Kendi Kendine Meme Muayenesi
* Sadece eğitim alanlar cevaplamıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamı kız ve yaş ortalaması $21,26 \pm 1,94$ tür. Öğrencilerin %30,7'si beslenme, % 29,2'si hemşirelik, %22,9'u ebelik, %17,3'ü fizik tedavi ve rehabilitasyon bölümünde okumaktadır. % 34,2'si 1. sınıf, %31,8'i 2. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %94,3'ünün bekar, %45,5'inin ailesiyle yaşadığı, %59,2'sinin annesinin ve %64,6'sının babasının lise mezunu olduğu belirlendi.

Araştırmada öğrencilerin % 77,7'sinin kadınlarda en sık görülen kanser türü olarak meme kanserini bildiği ve %98,5'inin KKMM yapmanın erken tanıda önemine inandığı görüldü.

Öğrencilerin %56'sının ailesinde meme kanseri olmadığı, %90,5'inin meme kanseri olmaktan korktuğu, %91,7'sinin meme kanseri olma ile ilgili endişesi olduğu, %98,8'inde memede olumsuz algı durumunun olmadığı ve %91,4'ünün memede kitle bulmaktan korktuğu saptandı (Tablo 1).

Öğrencilerin % 86,3'ünün KKMM yaptığı belirlendi. Öğrencilerin %36,9'unun her banyoda, %16,4'ünün ayda 1 kez KKMM yaptığı belirlendi. KKMM yapmama nedenleri olarak öğrencilerin, %8'inin şikayeti olmadığı için gereksiz bulunduğu, %5,7'sinin nasıl yapıldığını bilmediği için yapmadığı belirlendi. Öğrencilerin %88,1'inin son 1 yılda KMM yaptırmadığı, %79,8'nin KKMM ile ilgili eğitim aldığı, %46,7'sinin hemşireden eğitim aldığı saptandı (Tablo 2).

KKMM ile ilgili eğitimi alan öğrencilerin %97,4'ünün, eğitim alanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha fazla KKMM yaptığı belirlendi ($p < 0,001$). KKMM eğitimi alan öğrencilerin %13,8'inin, eğitim almayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha fazla KMM yaptırdığı belirlendi ($p < 0,05$) (Tablo 3).

Ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin %99,3'ünün, ailesinde meme kanseri olmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha fazla KKMM yaptığı belirlendi ($p < 0,001$). Öğrencilerin ailesinde meme kanseri olma durumuna göre KMM yaptırma durumu karşılaştırıldığında; istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmadı ($p > 0,05$) (Tablo 4).

Öğrencilerin KKMM eğitimi alma durumuna göre KKMM yöntemlerini kullanma durumu karşılaştırıldığında; meme muayenesi eğitimi alan öğrencilerin, ayna karşısında gözle inceleme yöntemini, iki meme-

Tablo 3. Öğrencilerin meme muayenesi eğitimi alma durumuna göre KKMM ve KMM yaptırma durumunun karşılaştırılması (N=336)

	Meme Muayenesi Eğitimi Alma				İstatistiksel Değerlendirme
	Alan (n=268)		Almayan (n=68)		
	n	%	n	%	
KKMM Yapma Durumu					
Yapan	261	97,4	29	42,6	$\chi^2 = 132,954$ $p = 0,001^*$
Yapmayan	7	2,6	39	57,4	
KMM Yaptırma Durumu					
Yaptıran	37	13,8	3	4,4	$p = 0,035^{**}$
Yaptırmayan	231	86,2	65	95,6	

KKMM: Kendi Kendine Meme Muayenesi; KMM: Klinik Meme Muayenesi
*Yates düzeltmeli ki-kare
** Fisher kesin ki-kare

Tablo 4. Öğrencilerin ailesinde meme kanseri olma durumuna göre KKMM ve KMM yaptırma durumunun karşılaştırılması (N=336)

	Ailede Meme Kanseri Olma Durumu				İstatistiksel Değerlendirme
	Olan		Olmayan		
	n	%	n	%	
KKMM Yapma Durumu					
Yapan	147	99,3	143	76,1	p=0,001**
Yapmayan	1	0,7	45	23,9	
KMM Yaptırma Durumu					
Yaptıran	20	13,5	20	10,6	X ² = 0,407 p=0,523*
Yaptırmayan	128	86,5	168	89,4	

KKMM: Kendi Kendine Meme Muayenesi; KMM: Klinik Meme Muayenesi
*Yates düzeltmeli ki-kare
** Fisher kesin ki-kare

Tablo 5. Öğrencilerin meme muayenesi eğitimi alma durumuna göre KKMM yöntemlerini kullanma durumunun karşılaştırılması (N=336)

Yöntemler	Meme Muayenesi Eğitimi Alma				İstatistiksel Değerlendirme
	Alan		Almayan		
	n	%	n	%	
Ayna karşısında gözle inceleme yöntemi kullanan					
Yapan	184	68,7	24	35,3	= 25,599 p=0,001***
Yapmayan	84	31,3	44	64,7	
İki memede de normal dışı bir durum olup olmaması inceleme yöntemini kullanan					
Yapan	161	60,1	29	42,6	= 6,704 p=0,001***
Yapmayan	107	39,9	39	57,4	
Meme boyutlarını ve biçimini inceleme yöntemini kullanan					
Yapan	117	56,3	20	29,4	= 3,987 p=0,046*
Yapmayan	151	43,7	48	70,6	
Meme üzerinde parmakların hareketi yöntemini kullanan					
Yapan	265	98,9	54	79,4	p=0,000**
Yapmayan	3	1,1	14	20,6	
Meme başını sıkma yöntemini kullanan					
Yapan	247	92,2	52	76,5	= 12,077 p=0,001*
Yapmayan	21	7,8	16	23,5	
Koltuk altı bölgesini inceleme yöntemini kullanan					
Yapan	233	86,9	55	80,9	= 1,626 p=0,202***
Yapmayan	35	13,1	13	19,1	

*Yates düzeltmeli ki-kare
** Fisher kesin ki-kare testi
*** Ki-kare testi
KKMM: Kendi Kendine Meme Muayenesi

de de anormallik olup olmadığını inceleme yöntemini, meme boyutlarını ve biçimlerini inceleme yöntemi, meme üzerinde parmakların hareketi yöntemini, meme başını sıkma yöntemini, eğitim almayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha fazla kullandıkları belirlendi (p<0,05). Koltuk altı bölgesini inceleme yöntemi kullanma açısından eğitim alan ve almayan öğrenciler arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmadı (p>0,05) (Tablo 5).

Ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin meme üzerinde parmakların hareketi yöntemini, meme başını sıkma yöntemini, koltuk altı bölgesini inceleme yöntemlerini, ailesinde meme kanseri olmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha fazla kullandıkları belirlendi (p<0,05). Ayna karşısında gözle inceleme, iki memede de anormallik olup olmadığını inceleme, meme boyutlarını ve biçimlerini inceleme yöntemlerinin kullanma açısından ailelerinde meme kanseri olan ve ol-

Table 6. Comparison of application of methods according to family history of breast cancer (N=336)

Yöntemler	Öğrencilerin Ailesinde Meme Kanseri Olma Durumu				İstatistiksel Değerlendirme
	Olan		Olmayan		
	n	%	n	%	
Ayna karşısında gözle inceleme yöntemini kullanan					
Yapan	94	63,5	54	36,5	= 0,290
Yapmayan	114	60,6	74	39,4	p=0,59***
İki memede de normal dışı bir durum olup olmaması inceleme yöntemini kullanan					
Yapan	85	57,4	105	55,9	= 0,084
Yapmayan	63	42,6	83	44,1	p=0,772***
Meme boyutlarını ve biçimini inceleme yöntemini kullanan					
Yapan	52	35,1	85	45,2	= 3,483
Yapmayan	96	64,9	103	54,8	p=0,062***
Meme üzerinde parmakların hareketi yöntemini kullanan					
Yapan	148	100,0	171	91,0	
Yapmayan	0	0,0	17	9,0	p=0,001**
Meme başını sıkma yöntemini kullanan					
Yapan	139	93,9	160	85,1	= 5,694
Yapmayan	9	6,1	28	14,9	p=0,017*
Koltuk altı bölgesini inceleme yöntemini kullanan					
Yapan	136	91,9	152	80,9	= 7,367
Yapmayan	12	8,1	36	19,1	p=0,007*

*Yates düzeltmeli ki-kare
** Fisher kesin ki-kare testi
*** Ki-kare testi
KKMM: Kendi Kendine Meme Muayenesi

mayanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmadı ($p>0,05$) (Tablo 6).

Tartışma ve Sonuçlar

Meme kanseri kadın kanserleri içinde en fazla görülen ve en fazla ölüme neden olan kanserdir (1, 2). Bu nedenle meme kanserinin erken tanısı önemlidir. KKMM ve KMM 40 yaş altındaki kadınlarda meme kanserinin erken tanısında önemli rol oynamaktadır. Ancak yapılan çalışmalar ülkemizde kadınların, sağlık ve sağlık dışı bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin KKMM'yi ve KMM'yi yeterli düzeyde bilmediklerini, bilseler bile uygulamadıklarını göstermektedir (9, 15-17, 19-22).

Araştırmada öğrencilerin % 77,7'sinin kadınlarda en sık görülen kanser türü olarak meme kanserini bildiği ve %98,5'inin KKMM yapmanın meme kanserinin erken tanısında önemine inandığı görüldü. Öğrencilerin sağlıkla ilgili bölümlerde okumalarının meme kanseri hakkında bilgi sahibi olmalarında etkili olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin %86,3'ünün en az bir kez KKMM yaptığı belirlendi (%36,9'u her banyoda, %16,4'ü ayda 1 kez, %2,4'ü 6 ayda 1 kez, % 0,9'u yılda 1 kez). Öğrencilerin %53,3'ünün düzenli olarak KKMM yaptığı söylenebilir. Özkan ve arkadaşları (13) çalışmasında hemşirelik ve ebelik öğrencilerinde KKMM yapma oranı % 32,7, Beydağ ve Yürüen'in (15) çalışmasında ebelik öğrencilerinde % 26,2, Avcı ve arkadaşları (9) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinde % 22,7, Gölbaşı ve ark. (4) çalışmasında sağlıkla ilgili bölümlerde oku-

yan öğrencilerde %79,7, sağlık dışı bölümlerde okuyan öğrencilerde %40,8 olarak bulunmuştur. Karayurt ve arkadaşları (23) çalışmasında ise üniversite öğrencilerin sadece % 6,7'si ayda bir kez düzenli olarak KKMM yapmaktadır. Göçgeldi ve ark. (20) çalışmasında kadınların %28,9'u, Yıldırım ve arkadaşları (22) çalışmasında % 42,3'ü, İtilli' nin (21) çalışmasında % 32,7'si düzenli olarak her ay KKMM yaptığını ifade etmiştir. Sonuçlarda, sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin, diğer bölümlerde okuyan öğrencilere ve kadınlara göre KKMM yapma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin derslerinde meme kanserine, meme kanserinde erken tanının önemine ve erken tanı yöntemlerine yer verilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ancak topluma rol model olacak geleceğin sağlık personellerinin KKMM gibi sağlık davranışlarını daha yüksek oranlarda yapması beklenmektedir. Bunun için de eğitim programlarında özellikle sağlıklı koruyucu uygulamalara daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.

Araştırmada hiç KKMM yapmayan öğrenciler, yapmama nedenleri olarak; %8'i şikayeti olmadığı için gereksiz bulunduğunu, %5,7'si nasıl yapıldığını bilmediği için yapmadığını ifade etmiştir. Memiş ve arkadaşları (14) çalışmasında öğrencilerin % 57'si bilmediği, Aslan ve arkadaşları (17) çalışmasında hemşire öğrencilerin % 51,4'ü bilgisi olmadığı için, % 39'u şikayeti olmadığı için, %18'i unuttuğu için yapmadığını ifade etmişlerdir. Özer ve arkadaşları (24) çalışmasında kadınların %36'sı gerek görmediğini, %53'ü bilmediğini, %9,5'i aklına gelmediğini, %1,5'ide korktuğu için, İtilli' nin (21) çalışmasında kadınların % 77,1'i bilgi sahibi olmadığı için KKMM yapmadığını

ifade etmiştir. Bu sonuçlar KKMM ile ilgili genel bir bilgi eksikliği olduğunun göstermektedir.

Amerikan Kanseri Birliği, 20 yaşından sonra her üç yılda bir, 40 yaşından sonra her yıl meme kanseri konusunda eğitim almış hekimler tarafından KMM yaptırılmasını önermektedir (6). Araştırmada son 1 yılda öğrencilerin çoğunluğunun (%88,1) KMM yaptırmadığı saptandı. Aslan ve arkadaşları (17) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin %95'inin hiç KMM yaptırmadığı belirlenmiştir. Amerika'da yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin % 41'inin en az bir kere KMM yaptırdığı saptanmıştır (16). Yıldırım ve Özyayın'ın (22) çalışmasında 40 yaş üzerindeki kadınların %37,8'inin son iki yıl içinde KMM yaptırdığı görülmüştür. Yapılan araştırma sonuçları KMM'nin literatürde önerilen düzeyde yapılmadığını göstermektedir. Araştırmada da KMM yaptırma oranının düşük olmasında, öğrencilerin yaş ortalamasının yirmili yaşların başı olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin %79,8'inin, KKMM hakkında daha önceden bilgi ya da eğitim aldıkları belirlendi. Beydağ ve Yürügen'in (15) çalışmasında ebelik öğrencilerinin %58,3'ünün, Karayurt ve arkadaşları (23) çalışmasında öğrencilerin %66,9'unun KKMM hakkında hiçbir bilgisi yoktur. Bu sonuçlar; sağlıkla ilgili bölümlerde okusun ya da okumasın üniversite öğrencilerinin, KKMM hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir.

Araştırmada KKMM ile ilgili eğitim alan öğrencilerin, eğitim almayanlara göre daha fazla KKMM yaptığı ve KMM yaptırdığı belirlendi. Uzun ve arkadaşları (25) çalışmasında KKMM ile ilgili bilgisi olanların, bilgisi olmayanlara göre daha yüksek oranda KKMM yaptığı belirlenmiştir. Erkoç ve arkadaşları (12) çalışması ile Beydağ ve Yürügen'in (15) çalışmalarında KKMM'sine yönelik eğitim sonrasında öğrencilerin KKMM yapma oranlarında artış görülmesi, KKMM konusunda yapılan eğitimlerin KKMM yapmada etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle meslek hayatlarında sağlık eğitiminde önemli bir role sahip olacak olan sağlık mesleklerinin (hemşirelik, ebelik, beslenme, fizik tedavi ve rehabilitasyon); meme kanseri, meme kanserinde erken tanı yöntemleri ve bu yöntemlerin neler olduğu konusunda bilgilerini arttırmaları, aynı zamanda da çevreleri ve toplum için bilgi kaynağı olmaları önemlidir.

Öğrencilerin tamamına yakının, meme kanseri olmaktan korktuğu, meme kanseri olma ile ilgili endişesi olduğu, memede olumsuz algı durumunun olmadığı ve memede kitle bulmaktan korktuğu saptandı. Öğrencilerin korku ve endişelerinde sağlıkla ilgili bölümlerde okudukları için hastalıkla ilgili az çok bilgi sahibi olmalarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin %56'sının ailesinde meme kanseri olmadığı belirlendi. Araştırmada ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin, ailesinde meme kanseri olmayanlara göre daha fazla KKMM yaptığı belirlendi. Ailesinde meme kanseri olan ve olmayan öğrencilerin KMM yaptırma durumlarında fark bulunmadı. Özen ve arkadaşları (19) çalışmasında ailesinde meme kanseri olan kadınların daha fazla KKMM yaptıkları saptanmıştır. Ailede meme kanseri hikayesinin olması, meme kanserine yakalanma riskini arttırmaktadır. Bu nedenle ailesinde meme kanseri hikayesi olan kadınlar daha sık ve dikkatli izlenmelidir (26). Bu kadınlar erken tanı amacıyla düzenli olarak ayda bir kez KKMM, hekim önerileri doğrultusunda düzenli olarak KMM ve yaşına göre önerilen sıklıkta mamografi çekirmelidirler. Çalışma sonuçlarında ailesinde meme kanseri olanların, kendilerini meme kanseri açısından risk altında gördüklerinden dolayı düzenli olarak KKKM yaptıkları

görüldükçe, KMM yaptırma açısından fark bulunmaması, öğrencilerin meme kanserinin erken tanı yöntemleri hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir.

Araştırmada KKMM ile ilgili eğitim alan öğrencilerin, ayna karşısında gözle inceleme, iki memede de anormallik olup olmadığını inceleme yöntemini, meme boyutlarını ve biçimlerini inceleme yöntemi, meme üzerinde parmakların hareketi yöntemini, meme başını sıkma yöntemini, eğitim almayanlara göre daha fazla kullandıkları belirlendi. Koltuk altı bölgesini inceleme yöntemi kullanma açısından eğitim alan ve almayan öğrenciler arasında fark bulunmadı. Sonuç olarak; meme muayenesi eğitimi alan öğrencilerin KKMM yöntemlerini, eğitim almayanlara göre daha fazla kullandıkları görüldü. Bu sonuç eğitimin KKMM'sinin etkin uygulanmasında etkili olduğunu göstermektedir.

Çalışmada ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin, meme üzerinde parmakların hareketi yöntemini, meme başını sıkma yöntemini, koltuk altı bölgesini inceleme yöntemlerini, ailesinde meme kanseri olmayanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede daha fazla kullandıkları belirlendi. Diğer yöntemlerde ise fark bulunmadı. Ailelerinde meme kanseri olan öğrencilerin, olmayanlara göre; KKMM yöntemlerini daha fazla kullandıkları görüldü. Bu sonuç ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin meme kanseri olma ile ilgili endişe ve korkuları nedeniyle KKMM'sine daha fazla önem verdiklerini göstermektedir.

Araştırma sonucunda öğrencilerin KKMM ve KMM yaptırma oranlarının düşük olduğu, KKMM ile ilgili eğitim alan ve ailesinde meme kanseri olan öğrencilerin daha yüksek oranda KKMM yaptığı ve KKMM yapma yöntemlerini daha fazla kullandığı, KKMM ile ilgili eğitim alan öğrencilerin daha yüksek oranda KMM yaptırdığı saptandı.

Bu sonuçlar doğrultusunda, sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinin mezun olduklarında sağlığın korunması ve geliştirilmesinde rehber kişiler olacağı düşünülmektedir, ders programlarında meme kanseri, meme kanserinde erken tanının önemi, erken tanı yöntemleri, KKMM ve KMM'nin önemi, uygulama sıklığı ve KKMM'sinin uygulama yöntemleri konularına daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Informed Consent: Informed consent was received from the students.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept - N.İ., A.G.Ç., E.T., M.B.; Design - N.İ., A.G.Ç., E.T.; Supervision - N.İ., A.G.Ç., A.Ş., M.B.; Funding - N.İ., A.G.Ç., E.T.; Materials - N.İ., A.G.Ç., E.T.; Data Collection and/or Processing - N.İ., A.G.Ç., E.T., A.Ş.; Analysis and/or Interpretation - N.İ., M.B.; Literature Review - N.İ., A.G.Ç., E.T., M.B.; Writer - N.İ., A.G.Ç., E.T., A.Ş., M.B.; Critical Review - N.İ., M.B.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Hasta Onamı: Öğrencilerden bilgilendirilmiş onam alındı.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - N.İ., A.G.Ç., E.T., M.B.; Tasarım - N.İ., A.G.Ç., E.T.; Denetleme - N.İ., A.G.Ç., A.Ş., M.B.; Kaynaklar - N.İ., A.G.Ç., E.T.; Malzemeler - N.İ., A.G.Ç., E.T.; Veri toplanması ve/veya işleme - N.İ., A.G.Ç.,

E.T., A.Ş.; Analiz ve/veya yorum - N.İ., M.B.; Literatür taraması - N.İ., A.G.Ç., E.T., M.B.; Yazıyı yazan - N.İ., A.G.Ç., E.T., A.Ş., M.B.; Eleştirel İnceleme - N.İ., M.B.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmişlerdir.

Kaynaklar

1. WHO. Breast cancer: prevention and control. <http://www.who.int/cancer/detection/breastcancer/en/>, cited: 28 January 2014.
2. New World Health Statistics. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kanser Daire Başkanlığı. <http://www.kanser.gov.tr/daire-faaliyetleri/kanser-istatistikleri.html>, 18 January 2014.
3. Cancer Database in Turkey. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kanser Daire Başkanlığı. <http://www.kanser.gov.tr/daire-faaliyetleri/kanser-kayitciligi/108-t%C3%BCrkiyede-kanser-kayitcigi.html>, 20 January 2014.
4. Gölbaşı Z, Çetin R, Kalkan S, Durmuş T. Knowledge and behavior of college students on breast self-examination and breast cancer. *J Breast Health* 2010; 6:69-73.
5. Nahcivan N, Seçginli S. Behavior towards early diagnosis of breast cancer: using health belief model as a guide. *C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi* 2003; 7:33-38.
6. Breast Cancer: Early Detection. American Cancer Society. <http://www.cancer.org/acs/groups/cid/documents/webcontent/003165-pdf.pdf>, 20 January 2014.
7. Gençtürk N. Knowledge and application status of female health professionals on early detection of breast cancer. *J Breast Health* 2013; 9:5-9.
8. Rızalar S, Altay B. Early diagnosis applications of women with breast cancer. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2010; 5:73-87.
9. Avcı İA, Keskin T. Health beliefs of nursing students on breast self-examination. *O.M.Ü. Tıp Dergisi* 2005; 22:146-150.
10. Avcı İA, Altay B, Kocatürk B. Health beliefs of midwifery students on breast self-examination. *J Breast Health* 2008; 4:25-28.
11. Karadağ M. Evaluation of beliefs and applications on breast self-examination at a health college. *Türkiye Klinikleri J Nurs* 2010; 2:1-10.
12. Erkoç A, Oran F, Yorulmaz H. Effect of education on breast self-examination in nursing students. *J Breast Health* 2011; 7:101-105.
13. Ozkan A, Malak AT, Gurkan A, Turgay AS. Do Turkish nursing and midwifery students teach breast self-examination to their relatives? *Asian Pac J Cancer Prev* 2011; 12:111-115. (PMID: 21517241)
14. Memis S, Balkaya NA, Demirkiran F. Knowledge, attitudes, and behaviors of nursing and midwifery students regarding breast self-examination in Turkey. *Oncol Nurs Forum* 2009; 36:39-46. (PMID: 19136330) [CrossRef]
15. Beydağ KD, Yürügen B. The effect of breast self-examination (Bse) education given to midwifery students on their knowledge and attitudes. *Asian Pac J Cancer Prev* 2010; 11:1761-1764. (PMID: 21338229)
16. Durvasula RS, Regan PC, Ureño O, Howell L. Frequency of cervical and breast cancer screening rates in a multi-ethnic female college sample. *Psychol Rep* 2006; 99:418-420. (PMID: 17153810) [CrossRef]
17. Aslan A, Temiz M, Yiğit Y, Can R, Canbolat E, Yiğit F. The Knowledge Attitude and Behaviors of Nursery Students about Breast Cancer. *TAF Prev Med Bull* 2007; 6:193-198.
18. Sümbüloğlu K, Sümbüloğlu V. Biostatistics. 10. Baskı. Ankara: Hatipoğlu Basım, 2002; 264.
19. Özen B, Zincir H, Erten ZK, Özkan F, Elmalı F. Knowledge and attitude of young women on breast cancer and breast self examination and their health behavior. *J Breast Health* 2013; 9: 200-4. [CrossRef]
20. Göçgeldi E, Açıklı CH, Hasde M, Gül Aygüt G, Sultan Çelik S, Gündüz İ, Karadeniz Y, Ayas R, Şahin E, Deniz C. Evaluation of behavior and perception of a group of women in Ankara-Gölbaşı on breast self examination. *Fırat Tıp Dergisi* 2008; 13:261-265.
21. İtilli Ö. (2009). Evaluation of behavior of women on breast self examination and mammography, breast ultrasonography results at our hospital. Dr. Lütfü Kırdar Kartal Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Anabilimsel Uzmanlık Tezi (Danışman: Op.Dr.Cem Fazlı Gezgen).
22. Yıldırım AD, Özyaydın AN. Knowledge, source of information and compliance with breast cancer screening programs among women in İstanbul / Moda. *J Breast Health* 2014; 10: 47-56. [CrossRef]
23. Karayurt O, Ozmen D, Cetinkaya AC. Awareness of breast cancer risk factors and practice of breast self-examination among high school students in Turkey. *BMC Public Health* 2008; 17:359. (PMID: 18928520) [CrossRef]
24. Özer A, Bankaoğlu E, Ekerbiçer HÇ Hüdayioğlu MR, Özdemir M. Evaluation of breast self-examination and mammography in a group of women in Kahramanmaraş and the affecting factors. *Toplum Hekimliği Bülteni* 2009; 28:14-19.
25. Uzun Ö, Karabulut N, Karaman Z. Knowledge and practice of nursing students on breast self-examination. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2004; 7: 10-19.
26. Aydınтуğ S. Early diagnosis in breast cancer. *STED* 2004; 13:226-228.